Den hednakristna församlingen i urkristen tid

Spara som PDF

Inledning

Om vi önskar ta reda på hur den första kristna församlingen levde och spreds, så ger så klart Nya testamentet ett vittnesbörd om detta. Dock sägs väldigt lite om den **jude-kristna** församlingen i Jerusalem (=den församling som bestod av judar som kommit till tro på Jesus Kristus som ett resultat av apostlarnas förkunnelse). Vill vi studera hur den första **hednakristna** församlingen levde (=grupper av personer runt omkring medelhavet som kommit till tro på Jesus Kristus och som inte var judar utan ”hedningar”) så ger Nya testamentet oss en mer detaljerad bild. Om vi söker information i kyrkohistoriska skrifter så är det samma sak där: dåligt med information om församlingen i Jerusalem men ganska gott om material som berör den hednakristna församlingen. I denna text skall jag presentera något av vad kyrkohistorien förmedlar till oss om den hednakristna församlingen, och då gäller det särskilt sådan information som går lite utöver det Bibeln ger oss.

Denna text skall ses som en starkt komprimerad beskrivning. Utrymmet tillåter inte att vara mer detaljerad.

Aktuella förförelsevindar föranleder ett studium

Det finns idag flera olika förförelsevindar i kristenheten som förvränger bilden av den hednakristna församlingen i urkristen tid, men orsaken är alltid den samma: att ge stöd åt den egna teologin. Det finns alltså all anledning att inte bara studera vad Bibeln har att säga här utan även att studera vad kyrkohistorisk litteratur förmedlar. Dessa förförelsevindar blåser kanske kraftigast inom dessa tre grupper:

1. Katolska kyrkan

2. Latter rain (apostoliska rörelsen, profetrörelsen, trosrörelsen, mfl)
3. Ny-judaismen (ibland kallad "den hebreiska rörelsen")

Katolska kyrkan har länge hävdat att kyrkoinstitution, hierarki och sakramentsliturgi funnits med i kristenheten allt sedan urkristen tid. Du är säkert bekant med Katolska kyrkans idé om att aposteln Petrus var den förste påven. Man vill alltså ge ett sken av att det jag räknade upp här funnits med i kristenheten allt sedan apostlarnas dagar. Det skulle i så fall ge legitimitet åt det som gör Katolska kyrkan till det den är. Men Katolska kyrkans synsätt stämmer varken med Bibeln eller med kyrkohistorien (vilket vi skall se längre fram).

Latter rain-förkunnarna sätter liksom Katolska kyrkan den andliga hierarkin högt. Man menar att det var apostlar och profeter som styrde församlingarna i urkristen tid. Med detta synsätt försöker man vinna legitimitet åt dagens ”väldiga” apostlar som lanseras inom rörelsen med överapostel C. P. Wagner högst upp i toppen. Inte heller detta synsätt stämmer med Bibeln eller kyrkohistorien.

Ny-judaismen hävdar å sin sida att den urkristna församlingen i sin helhet (både judekristna och hednakristna grupper) levde efter Guds Lag/Torah genom bl.a. firandet av sabbat på lördagen, hållandet av Herrens högtider, ratandet av griskött som föda m.m.

Inom denna rörelse – som i Sverige helst kallar sig för "Den hebreiska rörelsen" – menar man vidare att kristenheten tidigt kom bort från sina hebreiska rötter och därmed slutade leva efter Guds Lag/Torah. Söndagen ersatte lördagen som sabbatsdag i kristenheten, de kristna antingen slutade fira Herrens högtider eller ändrade om dessa vad gäller innehåll och datum samt att de började äta griskött m.m. Vidare menar man att detta avfall orsakades av en skilsmässa mellan de hednakristna (som inte var judar) och de judisk-kristna (judar som blivit kristna). Skilsmässan och korrumperandet av den kristna tron cementerades under 300-talet då kejsaren Konstantin införde kristendomen som en statsreligion och gjorde söndagen till vilodag, detta enligt ny-judaistiskt synsätt.

Utifrån detta resonemang menar nu den hebreiska rörelsen att alla vi kristna måste tillbaka till våra hebreiska rötter och börja hålla Torah. Gör vi inte detta blir vi inte välsignade och Jesu brud är då inte redo för Jesu återkomst. Även om det ibland sägs att detta inte är en frälsningsfråga så blir det så i praktiken. Ansågs dessa laggärningar endast som någon slags kosmetika på kristenheten skulle inte reaktionerna bli så starka från rörelsen när någon kritiserar deras teologi. Så reaktionerna tyder på att det här är fundamentala sanningar inom rörelsen vilka

ingen får lov att ifrågasätta, inte ens de utomstående!

Både Bibeln och kyrkohistorien visar att inte heller ny-judaismens kyrkohistoriska bild är helt korrekt. Sant är att församlingen i Jerusalem höll kvar vid sin judiska identitet så länge den fanns kvar. Men att de hednakristna församlingarna skulle levt på motsvarande sätt stämmer inte.

De hednakristnas levnadsregler enligt NT

Innan vi kikar in i den kyrkohistoriska litteraturen vill jag peka på vad Nya testamentet säger oss om hur den hednakristna församlingen skulle förhålla sig till judendomens alla regler. När ”hedningarnas apostel” Paulus besökte de andra apostlarna i Jerusalem hölls en överläggning bland dessa om hur de hedningar som kommit till tro på Jesus skulle leva. Frågan var om de skulle hålla Lagen/Torah och om de skulle omskära sig. Beslutet blev detta:

> Apg 15:19-20: ”Därför anser jag att vi inte skall göra det svårt för de hedningar som vänder sig till Gud utan **endast** skriva till dem att de skall avhålla sig från sådant som orenats genom avgudadyrkan, från otukt, från köttet av kvävda djur och från blod.”
>
> Apg 15:28-29: ”Den helige Ande och vi har nämligen beslutat att **inte lägga någon börda på er förutom följande nödvändiga föreskrifter:** Ni skall avhålla er från kött som offrats åt avgudar, från blod, från kött av kvävda djur och från otukt. Ni gör rätt om ni undviker sådant. Allt väl!”

Något mer än detta ville alltså apostlarna inte lägga på de hednakristna församlingarna. Till detta fogade senare Paulus följande undervisning om mathållningen där vi ser att förhållningsreglerna egentligen handlar om att inte stöta sig med andra eller att få andras samvete att vackla:

> 1 Kor 8:1-13: ” I fråga om kött från avgudaoffer vet vi att vi alla har kunskap. Men kunskapen uppblåser, och kärleken uppbygger. 2 Om någon tror sig ha kunskap om något, så vet han ännu inte det han borde veta. 3 Men om någon älskar Gud är han känd av honom. 4 När det nu gäller frågan om man får äta kött som har offrats åt avgudar, så vet vi att det inte finns någon avgud i världen och att det finns bara en Gud. 5 Ty även om det skulle finnas så kallade gudar, i himlen eller på

> jorden - det finns också många gudar och många herrar - 6 så har vi bara en Gud, Fadern, från vilken allting är och till vilken vi själva är, och en Herre, Jesus Kristus, genom vilken allting är och genom vilken vi själva är. 7 Den kunskapen finns dock inte hos alla. Några som hittills varit vana vid avgudarna äter köttet som avgudaoffer, och så orenas deras svaga samvete. 8 **Men maten för oss inte närmare Gud. Äter vi inte, förlorar vi ingenting, och äter vi, vinner vi ingenting.** 9 **Men se till att denna er frihet inte blir till fall för de svaga**. 10 Ty om någon får se, hur du som har kunskap ligger till bords i ett avgudatempel, blir inte då den som har ett svagt samvete 'uppbyggd', så att han äter av det kött som offrats åt avgudarna? 11 Genom din kunskap går den svage förlorad, din broder, som Kristus har dött för. 12 När ni på det sättet syndar mot bröderna och sårar deras svaga samveten, då syndar ni mot Kristus. 13 Alltså, om maten blir till fall för min broder, skall jag aldrig någonsin äta kött, så att jag inte blir orsak till min broders fall.”

Kanske man kan säga att Pauls lite tidigare i samma brev sammanfattade vad han i texten ovan gick in mer i detalj på:

> 1 Kor 10:23-26: ”**Allt är tillåtet**, men allt är inte nyttigt. Allt är tillåtet, men allt bygger inte upp. 24 Ingen skall söka sitt eget bästa, utan var och en den andres. 25 Ät allt som säljs på torget utan att för samvetets skull ställa någon fråga. 26 Ty jorden och allt som uppfyller den tillhör Herren.”

Paulus menade alltså att de kristna stod helt fria i förhållande till Guds lag/Torah och att de inte skulle låta sig påverkas av dömande ord om deras matvanor, förhållande till sabbaten, etc:

> Kol 2:16-17: "Låt därför ingen döma er för vad ni äter och dricker eller i fråga om högtid eller nymånad eller sabbat. Allt detta är en skugga av det som skulle komma, men verkligheten själv är Kristus."

Paulus menade också att om någon förde in ett enda litet bud som en förutsättning för frälsningen, ja, då klev man in på laggärningarnas område, och då blev man istället skyldig att hålla **hela** Lagen – vilket ju ingen klarar. Bland hans vänner galaterna hade idén om nödvändigheten att låta omskära sig kommit in som ett komplement till nåden, och om detta sa Paulus följande:

> Gal 3:1-4: "Ni dåraktiga galater! Vem har förhäxat er, ni som har fått Jesus Kristus framställd för era ögon som korsfäst? Endast det vill jag veta: tog ni emot Anden genom att hålla lagen eller genom att lyssna i tro? Är ni så dåraktiga? Ni som började i Anden, skall ni nu sluta i köttet?"
>
> Gal 3:10: ”Men alla som håller sig till laggärningar är under förbannelse.”
>
> Gal 5:3: ”Jag försäkrar er än en gång: var och en som låter omskära sig är skyldig att hålla hela lagen.”

Från det vi kan läsa i Nya testamentet om den hednakristna församlingen, förstår vi alltså att den inte hade ålagts att hålla Torah. Det innebar att det fanns en frihet i förhållande till om man skulle fira sabbat likt judarna eller ej, det fanns en frihet i om man ville äta griskött eller ej, och man hade en frihet att välja om man ville hålla judarnas högtider eller ej, osv. Det var tron på Jesus och HANS rättfärdighet efter Lagen som räknades som deras egen rättfärdighet!

> Rom 4:5: "Men den som utan att bygga på gärningar tror på honom som förklarar den ogudaktige rättfärdig, honom räknas hans tro till rättfärdighet."

Kyrkohistoria

Jag skall här sammanfatta något av vad några av Sveriges mest respekterade kristna religionshistoriker skrivit om församlingen i urkristen tid. Dessa är Hjalmar Holmquist och Gunnar Westin.

Hjalmar Holmquist levde mellan 1873–1945. Han var teolog och kyrkohistoriker. År 1903 blev han docent i kyrkohistoria vid Uppsala universitet. År 1909 blev han professor i kyrkohistoria och symbolik vid Lunds universitet.
Av Holmquists böcker har jag använt följande som källor:
- *Bilder ur kyrkohistorien*
- *Kyrkohistoria 1: Gamla tiden och medeltiden*

Gunnar Westin levde mellan 1890–1967. Han var teolog och professor i kyrkohistoria vid Uppsala universitet mellan 1937–56. Gunnar Westin var även samfundsledare för baptisterna samt en aktiv samhällsdebattör.
Av Westins böcker har jag använt följande som källor:

- I urkristen tid
- Den kristna friförsamlingen genom tiderna

Den judisk-kristna församlingen i urkristen tid

Den första församlingen var den i Jerusalem och som var resultatet av första pingstdagens förkunnelse av de andedöpta lärjungarna. Denna församling bestod av judar som hade kommit till tro på Jesus. Man såg sig inte som en ”kristen” församling, utan var fortfarande judar med de seder och bruk som hör judendomen till. Skillnaden var att man nu visste vem Messias var samt vad som var innebörden i hans korsdöd, och detta hade församlingen i Jerusalem satt sin tro till.

Genom att evangeliet också förkunnades utanför Jerusalem bildades även judisk-kristna kretsar där. Dessa betraktades som om de hörde till församlingen i Jerusalem. Under ca. 30 år anses Jesu broder Jakob ha varit ledare för dessa judisk-kristna församlingar som inte bara fanns i Palestina utan även i Syrien och nedåt Egypten. Denna unga kristna kyrka deltog i judendomens gudstjänstliv jämte de egna sammankomsterna där brödsbrytelsen utfördes till minne av Jesu försoningsverk.

Mellan år 66-73 skedde ett uppror bland judarna. Vid den tiden flydde de kristna judarna till staden Pella öster om Jordan. När romarna hade slagit ner judarnas uppror kom de kristna judarna tillbaka. Men i slutet på det andra judiska upproret, som skedde år 135, så försvinner den judisk-kristna församlingen ut ur historien. Den sägs också ha upplösts på grund av sektväsende och gnosticism.

Som jag nämnde tidigare, så höll församlingen i Jerusalem kvar vid sin judiska identitet (med seder och bruk) så länge den fanns kvar.

Den hednakristna församlingen i urkristen tid

Samtidigt som den judisk-kristna församlingen i Jerusalem levde sitt liv, spreds evangelium ut i den hedniska världen där små grupper av församlingar bildades. En del grundlades av kristna judar som tvingats fly från förföljelser i Jerusalem, andra grundlades som bekant av aposteln Paulus mfl. Paulus hävdade varje församlings självständighet, men samtidigt framhöll han tanken om den kristna enheten i ”Kristi kropp”. Huvudcentra för den tidiga hednakristna församlingen var både i Antiokia och i Rom. Men efter den judisk-kristna församlingens upplösande efter år 135 uppstod det en hednakristen församling även i

Jerusalem. Judar hade då inte tillträde till staden.

Det var i Antiokia som Jesus-troende först fick namnet ”kristna” (se Apg 11:26.) Den vanliga benämningen för de i romarriket små, kringspridda, kristna grupperna blev det grekiska ordet *eklesia*. Ordets egentliga innebörd var ”folksamling”, men kom mer och mer att syfta på ”Guds folksamling”, eller i kortare form ”församlingen”. Dessa små grupper var inte en del av samhället eller en del av Jerusalem etc, de var istället en "krets" inom samhället, dock en minoritetskrets. På motsvarande sätt formades det kristna församlingar och kretser på ort efter ort under urkristendomens tid.

Fria grupper

Den urkristna församlingen var ingen kultförsamling utan fria grupper av människor som hade kommit till tro på Jesus Kristus. Dessa grupper av troende var vid denna tid inte underställd någon överordnad makt eller hierarkisk kyrklig överstyrelse. Dock var man medveten om de olika gruppernas samhörighet genom Andens enhet och därmed församlingens universella karaktär som inte begränsades av nationsgränser eller språk. Den urkristna församlingen utgjorde i och med detta något helt nytt i förhållande till både den judendomen och till den hellenistiska religionen och omvärlden, och denna nya, fria och unika ställning behöll den urkristna församlingen i flera sekler.

Missionen

Endast 20-25 år efter Jesu himmelsfärd fanns en ny livskraftig inriktning bland de troende som var skild från judendomen på flera sätt, inte minst genom sin livliga mission till ”alla” folk. Medlemmarna i den urkristna församlingen var flitiga i att predika evangelium och vinna nya troende. Ofta spreds budskapet vidare via kringresande kristna köpmän. Dessa utgjorde också länken mellan de kringspridda kristna grupperna. Grunden i missionen var förkunnelse och undervisning, ibland övertalning. Upptagande i församlingen gick via omvändelse och dop, där dopet var gränsdragningen mot det gamla livets synd och världslighet. Det Nya förbundets folk växte därför inte fram genom arv eller folktillhörighet, utan genom omvändelse till evangeliets budskap. Den judiska religionens ramar sprängdes av den växande församlingen och inom judendomens ramar vanns förhållningsvis få anhängare till församlingen, som ansågs vara separatistisk.

Betraktar man den kristna missionen i efterapostolisk tid, mellan åren 90-180, ser man att de urkristna dragen levde kvar länge. Vägen in i församlingen gick via

förkunnelse, undervisning, omvändelse, tro och dop, och anslutningen till församlingen var helt frivillig. Någon annan väg fanns inte; alla källor talar samma språk. Nya församlingar växte upp och gamla ökade i medlemsantal. Församlingen bestod av ortsbundna minoritetsgrupper av kristna individer, och alla dessa grupper behöll under denna tid sin fria ställning.

Sammankomsterna och tjänsterna

Den hednakristna församlingens sammankomster var enkla möten i hemmen. Särskilda församlingsbyggnader dök upp först i början på 200-talet. Inom församlingen fanns ingen kult, ingen kultpräst, inga altaren, ingen liturgi. Den enda religiösa handling som utövades utöver dopet var nattvarden, vilken skedde under enkla oreglerade former. En gemenskapsmåltid var ofta central vid sammankomsterna, och denna bar med sig ett vittnesbörd om Andens enhet.

Inom de olika grupperna fanns olika tjänster varav äldste (*presbyter*) och föreståndare (*episkoper*) var några. Dessa två funktioner hade i urkristen tid ingen sakral uppgift likt kultpräster inom judendomen eller inom de hedniska religionerna. De var dock auktoriteter i trosfrågor och hade ansvar för ordningsfrågor kring dop och nattvard m.m. Jämte dessa församlingstjänster fanns också apostlar, lärare och profeter, men dessa utövade ingen makt över församlingen. Apostlarnas uppgift var att sprida budskapet och starta nya församlingar. Lärarnas och profeternas uppgift vara att stärka församlingarnas tro. Man kan säga att den kristna församlingen i urkristen tid varken byggdes på ämbeten eller lag utan på Andens ledning och nådegåvornas funktion.

Söndagen som särskild helgdag/gudstjänstdag

Det finns i dagens kristenhet en föreställning om att kejsaren Konstantin gjorde söndagen till den kristna helgdagen i samband med att han införde kristendomen som statsreligion. Som vi skall se är detta inte en helt korrekt bild.

Sant är att Konstantin under 300-talet införde kristendomen som statsreligion samt att han år 321 förbjöd allt sekulärt arbete på "den vördnadsvärda solens dag” dvs. söndagen. Söndagen blev i och med detta en särskild **vilodag** i hans rike. Men detta kan då inte med automatik tolkas som att Konstantin var den som införde söndagen som helgdag för de kristna. Det han gjorde var att han införde söndagen som vilodag inom sitt **rike**. Söndagen var helgdag och gudstjänstdag bland de hednakristna före detta beslut, dock var söndagen vanligen en arbetsdag före Konstantins nya ordning. Där de kristna levde sida vid sida med med judendomen var ofta lördagen vilodag, men söndagen var den huvudsakliga

gudstjänstdagen.

Valet av söndag som gudstjänstdag för de hednakristna började redan i de paulinska församlingarna, och runt år 100 fick den sin benämning ”Herrens dag”. Runt samma år fick ståthållaren i den romerska provinsen Bithynien i uppdrag av den romerske kejsaren Trajanus (98-117) att undersöka ifall de kristna hade begått något brottsligt. I ett brev till kejsaren skriver ståthållaren i de inledande raderna:

> ”De försäkrade, att hela deras skuld och villfarelse bestått däri, att de brukat på en bestämd dag före soluppgången samlas och sjunga med varandra en sång till Kristus såsom till en **gud**.”

De kristna förband sig också i samband med denna samling att hålla vissa moraliska normer. Dessutom hade de svarat ståthållaren att de brukade samlas för att ”hålla en måltid”. Denna beskrivning avser alltså sammankomster på ”Herrens dag” – söndagen!

I sin berömda apologi (=försvarstal) berättar Justinus Martyren i Rom på 150-talet:

> ”På den dag man kallar **söndag** församla sig alla som bo i städer eller på landsbygden, och då föreläsas apostlarnas berättelser eller profeternas skrifter, så länge detta räcker. Då föreläsaren slutat, giver föreståndaren i ett tal en förmaning och uppfordran till efterföljd av allt detta goda. Därefter resa vi oss alla tillsammans och uppsända böner.”

Justinus berättar också att orsaken till att de alla höll gemensam sammankomst på söndagen berodde på att Jesus Kristus hade uppstått på denna dag.

Det var inte heller ovanligt med två sammankomster på söndagen redan i apostolisk tid: ”ordets sammankomst” som hölls på morgonen samt ”kärleksmåltidens sammankomst” som hölls på kvällen (med nattvard). Andra sammankomster hölls också på andra dagar, men då handlade det om medlemsvård och evangelisation etc.

Den **judisk**-kristna församlingen hade hela tiden fram till sitt upplösande någon gång efter år 135 hållit fast vid Torah och judiska seder. Det innebar att man fortsatte att fira sabbat på lördagar även efter det att man kommit till tro på Jesus Kristus. Som vi såg i avsnittet ”De hednakristnas levnadsregler enligt NT” gav dock inte apostlarna de hednakristna något påbud om att leva efter Torah och

därmed hålla sabbat på lördag. För de hednakristna fanns därmed en stor frihet i tron.

Eftersom den kristna tron tidigt spreds via främst judarnas synagogor, hämtade de hednakristna mycket inspiration från gudstjänsterna där. Pga av detta var det inte ovanligt att även hednakristna hade den judiska sabbaten som vilodag, men detta var alltså inget som var påbjudet – vilket vi kan se i Nya testamentet. Det är alltså tydligt att VARKEN lördag eller söndag var påbjudet som vilodag för den hednakristna församlingen eftersom de inte var tvungna att leva efter Lagen/Torah. Dock blev det tidigt en praxis att söndagen blev **gudstjänstdag**. Längre fram i kristenhetens historia infördes söndagen också som vilodag i **kristenheten**, och i och med det kan vi säga att **Lag** då hade börjat göra sig gällande i församlingen. När vi därför idag hör påbud om nödvändigheten att fira sabbat på lördag eller att ha en vilodag på söndagen, så är detta en form av lagkristendom som inte gällde under urkristen tid.

Maktpositionering

I slutet av 100-talet började allt fler församlingsledare (*episkopos*) slå vakt om sin ställning i de olika lokala församlingarna. Dessa höjdes då upp över de andra och fick på så sätt en särställning i församlingen. Vi denna tid började även den starkaste församlingsledaren i Rom göra anspråk på att vara alla världens lokalförsamlingars överhuvud. I och med detta inleddes ytterligare en centralisering av makt. Här uppträder den gammal-katolska kyrkan, och i och med detta började man att definiera en gemensam lära som skulle omfatta alla församlingar. I samband med detta togs judiska och hedniska ämbets- och offerbegrepp upp som sammanflätades med romerska juridiska synsätt samt kyrklig auktoritet. En hierarkisk och sakral ordning skapades som hämtade inspiration från Gamla testamentets judiska präst- och tempelkult. Offerpräster, heliga rum, altaren etc var något som inte existerade i den urkristna församlingen.

Två skilda vägar, en för ämbetskyrkan och en för evangeliet

Kyrkan utvecklades allt mer i riktningen mot ett ”mysterieorgan”, en ”nådesanstalt” som bars upp av hierarki, ämbeten, sakramentalism, ritual och kultakter. Parallellt med utvecklingen mot en allt mer centralt och hieratiskt styrd ämbetskyrka fortsatte mindre grupper som bar med sig det urkristna arvet att verka i frihet. Dessa kom att kallas för ”kätterska” (avfälliga, icke renläriga) av ämbetskyrkans företrädare. Jag skall inte här mer redogöra för vad

kyrkohistorikerna skrivit om kristenhetens utveckling, men det finns underlag för att säga att ovan nämnda utveckling utmed två skilda vägar – en stor och pampig, samt en liten och närapå osynlig – fortsatte fram till Reformationen vilken åstadkom en rejäl storstädning i kristenheten. Dock kan reformatorerna vara tacksamma för att det genom hela kyrkohistorien funnits offervilliga, små, fria grupper av kristna som inte gett upp den evangeliska tron trots grov förföljelse och lag-påbud från ämbetskyrkan!

Rätt förhållande till judarna, Israel och Lagen/Torah

Om du kommit hit ner kanske du sitter med en fråga om vad som är rätt förhållande till det judiska folket, Israel och Guds Lag/Torah. Du kanske också undrar var jag står i detta. Då vill jag hänvisa till dessa av mina tidigare texter:

- "Vad menar vi med ny-judaism?"
  Från denna text kan du klicka dig vidare till andra texter inom ämnet.

- "Ett Bibliskt, kristet förhållningssätt till Israel och det judiska folket"

- "Nu lever inte längre jag - om frälsningens grundvalar och den kristnes frihet inför Lagen"

Kort vill jag avsluta denna artikel med att säga att judarna än i dag är Guds folk. Hans plan för hela världen är ännu inte slutförd och judarna spelar där en huvudroll. Vi kristna är inympade i det judiska folket genom Jesus. Vi är en del av Guds Israel. Men vi ses som just inympade grenar, judarna/Israel är det äkta trädet. Detta betyder dock inte att vi skall leva efter judarnas seder och bruk eller efter Torah. Jesus – som var jude till sin mänskliga natur – uppfyllde Lagens/Torahs alla bud och vann därigenom den rättfärdighet som kommer av att hålla Lagen. DEN rättfärdigheten får vi tillgodoräkna oss, inte genom att hålla Torah, utan genom att sätta all vår förtröstan till att Jesus förlåter oss våra synder och otillräcklighet, att han skall leda oss med sin Ande och helga oss till att leva allt mer som Gud önskar, samt att han skall frälsa oss till det eviga livet.

> Tit 2:11:12 "Ty Guds NÅD har uppenbarats till frälsning för alla människor. **DEN** fostrar oss att säga nej till ogudaktighet och världsliga begär och att leva anständigt, rättfärdigt och gudfruktigt i den tid som nu är"

/Lennart